

Zvířecí kosterní pozůstatky z popraviště ve Vodňanech

René Kyselý

Úvod

Materiál pochází z výzkumu J. Michálka z roku 1995 na bývalém popravišti ve Vodňanech (okr. Strakonice) v poloze „Na šibenici“. Kostí, u kterých bylo předem vyloučeno, že jsou lidské (J. Likovským), pocházejí pouze z jednoho kontextu (situace H 12, poloha 16, sonda 286) označovaného za žárový hrob (jde o okrouhlou jámu o průměru 50 cm, zahloubenou 30 cm do podloží). Dle autorů daného článku (*Mašková – Michálek 2006*) tento nález velmi pravděpodobně souvisí s fungováním středověkého a novověkého popraviště.

Materiál

Kontext (H 12) obsahoval celkem 1123 drobných fragmentů spálených kostí o celkové váze 718 g, z toho celkem 79 fragmentů (tj. 141 g materiálu) bylo anatomicky determinovatelných (*tab. 1*). Materiál je přepálený do šedé až bílé barvy, což odpovídá intenzivnímu vystavení ohni (více než ca

Anatomie	strana	kvantifikace	jisté druhové určení (<i>Bos taurus</i>)	poznámka
molar superior	sinistra	2	*	
molar superior		2	*	
molar inferior		1	*	
molar		8	*	
molar/praemolar		28	*	
maxila (alveoly)		1	*	
mandibula (pr. coronoideus)	sinistra	1	*	2 rovnoběžné příčné zářezy
mandibula (alveoly)		5		
mandibula (alveoly)		1	*	
mandibula (ventral)		2		
zygomaticum	dextra	2	*	
occipital condyl	dextra	1		
palatinum		1	*	
frontale (orbita)		2	*	
pr. cornualis (basis)		1	*	
pr. cornualis		2	*	
cranium (frag.)		4		
cranium (frag.)		1		4 rovnoběžné zářezy
centroquartale		1		
centroquartale	dextra	1		
metapodium (distal epifysis)		1	*	
metapodium (diafysis)		1		
phalanx medialis		6	*	
phalanx proximalis		2	*	
sesamoid (phalanx prox.)		2	*	
Celkem NISP		79		
Celkem váha (g)		141		

Tab. 1. Vodňany: determinované anatomické části – počet fragmentů (NISP) a váha.

550 °C; Lyman 2001). Na fragmentech zubů se (až na jeden případ) spálení nepodařilo makroskopicky pozorovat, nicméně zřejmě budou všechny také přepáleny. Materiál je značně fragmentován (asi jako důsledek přepálení). Maximální velikost fragmentů je kolem 4 cm. Fragmentovány jsou i prstní články, pouze jeden sesamoid (velmi drobná kost) byl zachován celý. Ve dvou případech byly nalezeny lidské zásahy: čtyři rovnoběžné lehké zářezy na lebečním fragmentu a dva paralelní zářezy na bázi koronoidního výběžku vedené příčně (tj. horizontálně) z vnější (laterální) strany mandibuly.

Zoologická pozorování

Z anatomicky determinovatelných fragmentů bylo možno část (celkem 63 fragmentů) determinovat i druhově, a to především fragmenty zubů a rohového výběžku (*tab. 1*). Tyto anatomické části patří domácímu turu (*Bos taurus*). Divoký tur byl vyloučen na základě malé velikosti prstních článků a dalších částí. Ostatní fragmenty mohou patřit tomuto druhu také, ale spolehlivě to nebylo možno zjistit. Více než jednoho jedince se nepodařilo v materiálu rozpoznat. Doložený jedinec je nutně starší než 1,5 roku (na základě srostlých epifýz prstních článků – dle hodnot z: Silver 1969). Zřejmě jde o subadultního nebo adultního jedince. Každopádně nejde o jedince příliš starého, jak ukazují poměrně vysoké korunky fragmentů molárů (tj. dosud ne příliš postižené okluzí). Plemeno, tělesný typ, velikost a pohlaví není možno blíže identifikovat. Jisté je, že jde o rohatý, ne příliš velký, spíše menší typ domácího skotu.

Závěr

Původní (před spálením) stav a množství materiálu nelze spolehlivě odhadnout. Každopádně jsou přítomny různé anatomické části minimálně jednoho jedince tura domácího (zuby, lebka, prstní články, metapodium, diafýzy blíže neurčených dlouhých kostí). Možná, že původně bylo přítomno celé tělo. Není ale zcela vyloučeno, že jde o směs ostatků více jedinců, popř. i zoologických druhů (druhově se podařilo determinovat pouze 5,6 % materiálu). O manipulaci s tělem před spálením svědčí pozorované zářezy. Zářezy na mandibule by mohly být výsledkem členění těla (oddělování spodní čelisti).

Literatura

- Lyman, R. L. 2001: Vertebrate Taphonomy. Cambridge Manuals in Archaeology. Cambridge University Press, Cambridge.
- Mašková, P. – Michálek, J. 2006: Archeologický výzkum v poloze „Na šibenici“ ve Vodňanech (okres Strakonice). Příspěvek k archeologii popravišť v Čechách. Archeologické rozhledy 58, 790–809.
- Silver, I. A. 1969: The Ageing of Domestic Animals. In: D. Brothwell – E. Higgs, Science in archaeology – survey of progress and research, Thames and Hudson, London, 283–302.